

identify and marginalize them, thereby consolidating the authority of Roman and ecclesiastical institutions.

Chapter X: Conclusions. The hierarchy of “enemies” in Imperial documents. recapitulates the conclusions from the previous chapters. The author concludes that the Novels are the most representative of the language in the imperial constitutions, because in the Code, these parts, where the imperial propaganda is usually placed, are omitted. This way the law is pretty naked, stripped of its context, and also from its ideological message expressed through the use of invective language. Eventually, the constitutions that Stachura analyzes, are aimed at many non-Catholic groups: heretics, pagans, Jews. The hierarchy of the enemies shows that the protected value is not the empire, but the state-supported church. At the end there is a list of relevant terms with possibly negative emotional content in the constitutions. This is very helpful, since the book cannot present every constitution with the language of invective.

All things considered, the book has a very high style, *genus summum* if we use the ancient classification, not easy to read, but definitely worth it for those who are intrigued by Roman history, especially Roman legal history and the way it introduces new perspectives on the reality of the Late Roman Empire. It is recommended for historians, legal historians, classical philologists who can enjoy the semiology of the word in a historical frame, and everyone who is generally interested in Late Roman history and early Christianity.

Daniela Toševa

Faculty of Philosophy in Skopje
daniela.tosheva@fzf.ukim.edu.mk

UDC: 94(=1/2)(049.3)

R. B. LÓPEZ: *Los pueblos indoeuropeos a través de los autores griegos y romanos*, Madrid, Publicado por Dstoria edicions 2021, pp. 160, 21 cm.

Делото *Индоевропските народи преку хеленски и римски автори* на авторот Рикардо Бланко Лопез, како што самиот наведува во „Предговорот“ (11–13), е резултат на неговите долгогодишни истражувања за историјата на индоевропските народи објавени во различни научни списанија, како и материјалите подготвувани за неговите предавања за студентите на часовите по предметот Индоевропски јазици и народи како вонреден професор на катедрата за Науки за антиката и средниот век при Автономниот универзитет во Барселона. Делото е структурирано во три поглавја внатрешно поделени на 6 дела. Особено интересно е што авторот за Пајонците издвојува посебно поглавје што се должи на неговите истражувања и студиски посети на локалитетите и музеите во Бугарија и Македонија и престојот на Филозофскиот факултет во Скопје каде што имал можност директно да дискутира со македонските научници околу сознанијата и нивните ставови за одредени проблеми во науката околу историјата на овој древен народ.

Првото поглавје е насловено како „Индоевропски“ (15–23). Во Дел I „Индоевропски и индоевропската лингвистика“, авторот се осврнува на индоевропскиот концепт и раѓањето на индоевропската лингвистиката до нејзиното консолидирање како дисциплина. Главно се задржува на историското проучување на поимот, методот на компаративната лингвистика, на индоевропските јази-

ци и нивната класификација, при што дава табели на изведените лингвистички групи на индоевропските јазици кои се општоприфатени во науката.

Второто поглавје е насловено како „*Индоевропските народи преку хеленски и римски автори*“ (25–122) (идентично како и насловот на делото), се однесува на индоевропските народи од Европа и Азија и сознанијата извлечени од хеленските и римските писмени извори, од нивното прво спомнување, нивната култура, историја и односите со другите народи од тие периоди. Во Дел I „Индоевропјаните и археологијата“, авторот се задржува само на теоријата на Марија Гимбутас за големата миграција на народите од степите на „Јамнаја културата“ (или Кургани) сместени помеѓу Црното и Каспиското Море кои ги шират индоевропските јазици низ Европа и дел од Азија во различни бранови, иако мора да се напомене дека делови на оваа теорија се многу критикувани во последните години (в. Р. Дуев, *Sevs и Дионис: раѓање на античките верувања и култови*, Скопје 2010, стр. 52-53). Вториот дел „Индоевропски народи од Европа“ започнува со „Балтик“, со изворите за балтичките народи нарекувани од Хелените – „Неври“, потоа со анализата на изворите за Келтите, Дако-Гетите, Словените, Германите и Хелените. За Илирите, авторот насловот го дефинира како „Илири и Албанци“, преку географот Птоломеј кој прв го споменува името Албанон, го анализира прашањето за можната поврзаност на современите Албанци со Илирите. Дел од научниците сметале дека Албанците се од дако-мизиско потекло, а лингвистот Франц Боп за независна етничка и лингвистичка група, но многумина и дека албанскиот јазик се разликува од античкиот илирски јазик. Ф. Вилар сметал дека повеќе поради историски отколку лингвистички сознанија многумина го сметаат современиот албански јазик за наследник на илирскиот. Интересно авторот не зазема став по ова прашање и смета дека не постојат доволно текстови на илирски јазик за да се побие можното илирско потекло на Албанците, иако наведува тврдења дека нема никакви лингвистичките аргументи: фонетика, лексика и топонимија. Потоа продолжува со „Италија“ и толкувањето на самиот термин. Во насловот „Македонци“ авторот ги анализира изворите за потеклото на Античките Македонци и нивниот јазик како и различните гледишта во науката. Во однос на јазикот, информациите собрани од изворите, авторот заклучува дека Македонците не се разбирале со Хелените и дека Македонците биле самостоен народ со силно влијание на хеленската цивилизација. Делот завршува со анализа на изворите за Тракијците. Третиот дел „Индоевропски народи од Азија“ започнува со Анатолските народи, со Хетитите, продолжува со анализа на Палаите, Лувијците, Лидијците, Карците и Ликијците. Посебен осврт авторот прави и на античките извори за Ерменците и Фригите. Делот продолжува со Индоиранците и анализа на изворите, кои логично се поскудни заради раздалеченоста меѓу Хелените и Римјаните со овие народи, за Индијците, Иранците, Кимеријците, Скитите, Сарматите, Медијците, Персијците и завршува со Тохарите.

Третото поглавје насловено како „Пајонци“ (123–142) е посветено на Пајонците и истражувањата на авторот за нивното можно индоевропско потекло и вовед во историјата на овој народ. Во Дел I „Пајонците индоевропски народ?“, авторот се осврнува на различните хипотези за етногенезата на Пајонците и можното тројанско потекло. Во Дел II „Пајонците преку хеленски и римски автори“, авторот ги анализира изворите за да на крајот од поглавјето заклучи дека Пајонците имаат тројанско потекло и ја прифаќа теоријата за можноста Тројанците да се Лувијци врз основа на поновите археолошки наоди, а со тоа и Тројанците да бидат индоевропски народ како и Пајонците и покрај многуте спротивставени хипотези за етногенезата на древните Пајонци кои како што пренесува Хомер, живееле покрај „широкострујниот Вардар“.

На крајот следи *Анекс* (143–160) што се состои од *Листа на кратенки*, *Индекс на класични автори и цитирани дела* и *Библиографија* цитирана во 276 белешки. Книгата изобилува и со мапи кои се од голема полза особено во вакво дело со мноштво географски поими и имиња на народи. Авторот се потрудил со јасен и збиен стил да ги опфати сите индоевропски народи и многубројните дилеми во науката, што делото го прави полезен учебник за студентите кои ја изучуваат историјата на индоевропските народи.

Ратко Дуев
Филозофски факултет, Скопје
ratko.duev@gmail.com

